

TENNIS SPORTINING PAYDO BO'LISHI

Suyunov Tohir Nomoz o'g'li

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM assistent o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada tennis sportining kelib chiqish tarixi, uning rivojlanish bosqichlari, zamonaviy tennis shaklining yuzaga kelish jarayoni va O'zbekistonda tennis sportining shakllanishi yoritilgan. Tennisning jahon miqyosida ommalashuvi, xalqaro musobaqalar tizimi, shuningdek, o'zbekistonlik tennischilarning yutuqlari tahlil qilingan. Maqolada tennisning tarbiyaviy, sog'lomlashtiruvchi va psixologik ahamiyati ham keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: tennis, sport, tarix, O'zbekiston, rivojlanish, sog'lom turmush, jismoniy tarbiya.

Аннотация. В данной статье рассматриваются происхождение и этапы развития тенниса, процесс формирования современного тенниса и развитие этого вида спорта в Узбекистане. Анализируются популяризация тенниса в мире, международные соревнования и достижения узбекских спортсменов. Особое внимание уделено воспитательному, оздоровительному и психологическому значению тенниса для человека.

Ключевые слова: теннис, спорт, история, Узбекистан, развитие, здоровый образ жизни, физическая культура.

Annotation. This article discusses the origin and development of tennis, the formation of modern tennis, and the evolution of this sport in Uzbekistan. It analyzes the global popularization of tennis, international competitions, and the achievements of Uzbek players. The paper also highlights the educational, health-promoting, and psychological importance of tennis for individuals and society.

Keywords: tennis, sport, history, Uzbekistan, development, healthy lifestyle, physical education.

Kirish

Sport inson hayotining ajralmas qismi bo'lib, u nafaqat jismoniy sog'lomlikni, balki ruhiy barqarorlik va irodaviy sifatlarni ham shakllantiradi. Insoniyat tarixida ko'plab sport turlari paydo bo'lgan bo'lsa-da, ulardan ayrimlari global miqyosda katta mashhurlikka erishgan. Shunday sport turlaridan biri — tennis bo'lib, u bugungi kunda dunyoning deyarli barcha mamlakatlarida ommalashgan, Olimpiya o'yinlari dasturiga kiritilgan va millionlab insonlar tomonidan sevib o'ynaladigan sport turi hisoblanadi. Tennisning shakllanishi uzoq tarixiy jarayon bilan bog'liq. U dastlab qirollar va zodagonlar o'yini sifatida vujudga kelgan bo'lsa, bugungi kunda barcha ijtimoiy qatlam vakillarining sevimli mashg'ulotiga aylangan.

Tennis sportining kelib chiqishi. Tennisning ilk shakllari o'rta asr Yevropasida paydo bo'lgan. Tadqiqotchilarning fikricha, u dastlab Fransiyada XII asrda “Jeu de paume” (“kaft o'yini”) nomi bilan mashhur bo'lgan. Bu o'yinda o'yinchilar to'pni maxsus raketkasiz, ya'ni kaftlari bilan devorga urib o'ynashgan. Keyinchalik o'yin takomillashib, to'pni urish uchun maxsus to'r va raketkalar yaratilgan.

XIV–XV asrlarda Angliya, Italiya va Ispaniyada ham bu o'yin mashhur bo'la boshlagan. XVI asrda esa ingliz zodagonlari orasida “Real tennis” nomi bilan tanilgan bu o'yin saroy sportiga aylangan. Aynan shu davrda o'yinning qoidalari shakllanib, maydon o'lchamlari, to'r balandligi va hisob tizimi aniqlashtirilgan.

Bugungi kunda biz bilgan zamonaviy tennis esa XIX asrning ikkinchi yarmida, 1873-yilda ingliz mayor Uolter Uingfild (Walter Wingfield) tomonidan rasmiy sport turi sifatida shakllantirilgan. U “Lawn Tennis” (“maysazor tennisi”) nomli o'yin uchun birinchi qoidalar to'plamini tuzgan va uni ixtiro sifatida ro'yxatdan o'tkazgan. Shundan so'ng 1877-yilda Londonda birinchi “Uimbldon chempionati” o'tkazilgan — bu turnir tennis tarixidagi eng qadimiy va nufuzli musobaqa hisoblanadi[1].

Tennis sportining rivojlanish bosqichlari

XX asr boshlarida tennis global miqyosda tez sur'atlar bilan rivojlana boshladi. 1900-yilda “Devis kubogi” (Davis Cup) – erkaklar o'rtasidagi xalqaro

jamoaviy turnir tashkil etildi. 1913-yilda esa Xalqaro tennis federatsiyasi (ITF) tashkil topdi, bu esa sportni rasmiy tartibda boshqarishni ta'minladi.

XX asrning ikkinchi yarmida tennis professional sport darajasiga ko'tarildi. 1968-yilda "Open Era" – ochiq davr boshlanib, havaskor va professional sportchilar birgalikda musobaqalarda qatnasha boshladilar. Aynan shu davrda Rod Laver, Björn Borg, Jimmy Connors, Martina Navratilova, Steffi Graf, Andre Agassi va Serena Williams kabi afsonaviy tennischilar dunyo sahnasiga chiqdilar.

Tennisning O'zbekistonga kirib kelishi. O'zbekistonda tennis sporti XX asrning 20–30-yillarida paydo bo'lgan. Dastlab bu sport turi Toshkent, Samarqand va Farg'ona shaharlarida tashkil etilgan sport klublarida rivojlana boshlagan. 1950–1960-yillarda tennis bo'yicha respublika miqyosida musobaqalar o'tkazila boshlandi. Shu davrda o'zbek tennischilari sobiq SSSR chempionatlarida muvaffaqiyatli ishtirok etganlar.

O'zbekiston mustaqillikka erishgach (1991-yil), tennis sportining yangi davri boshlandi. 1992-yilda O'zbekiston Tennis Federatsiyasi tashkil etildi va 1993-yilda u Xalqaro tennis federatsiyasi (ITF) a'zoliciga qabul qilindi. Shu paytdan boshlab yurtimiz tennischilari xalqaro maydonda O'zbekiston nomidan qatnashish huquqiga ega bo'ldilar[2].

O'zbekistonlik tennischilarning yutuqlari. Mustaqillik yillarida ko'plab o'zbekistonlik sportchilar tennis bo'yicha xalqaro maydonlarda muvaffaqiyatga erishgan. Ulardan ayrimlari:

— Oleg Ogorodov – 1990-yillar oxirida ATP turnirlarida muvaffaqiyatli ishtirok etgan birinchi o'zbekistonlik professional tennischi.

— Akgul Amanmuradova – WTA reytingida yuqori pog'onalarni egallagan, xalqaro turnirlar g'olibi.

— Denis Istomin – 2017-yilda "Australian Open" turnirida dunyo reytingi 2-o'rindagi Novak Djokovicni mag'lub etib, tennis tarixida katta shov-shuvga sabab bo'lgan.

— Nigina Abduraimova, Sabina Sharipova, Sergey Fomin kabi yosh tennischilar ham xalqaro arenada muvaffaqiyat bilan ishtirok etmoqdalar.

Bugungi kunda O'zbekistonda 30 dan ortiq tennis markazlari, shu jumladan Toshkent, Samarqand, Buxoro va Farg'ona shaharlarida zamonaviy tennis kortlari faoliyat yuritmoqda.

Tennisning tarbiyaviy va sog'lomlashtiruvchi ahamiyati. Tennis nafaqat musobaqaviy sport, balki inson salomatligi uchun foydali jismoniy mashg'ulot turidir. U mushaklar faoliyatini rivojlantiradi, yurak-qon tomir tizimini mustahkamlaydi, tezkorlik, chaqqonlik, muvozanat va koordinatsiyani oshiradi.

Pedagogik nuqtai nazardan tennis yoshlarning:

- diqqatni jamlash,
- strategik fikrlash,
- o'zini tuta bilish,
- iroda va sabr-toqatni shakllantirish fazilatlarini rivojlantiradi.

Shu boisdan tennis ko'plab sport maktablari va oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya dasturiga kiritilgan[3].

O'zbekistonda tennis infratuzilmasi va xalqaro tadbirlar. So'nggi yillarda O'zbekistonda tennisni ommalashtirish va infratuzilmani rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Toshkent shahrida har yili "Tashkent Open" xalqaro turniri o'tkazilib, u WTA (Ayollar tennis assotsiatsiyasi) taqvimiga kiritilgan.

Shuningdek, yoshlar o'rtasida "President's Cup", "Samarkand Challenger", "Fergana Futures" kabi xalqaro turnirlar muntazam o'tkazilmoqda. Bu musobaqalar orqali o'zbek tennischilari xalqaro tajriba orttirmoqda va reytingda yuqori o'rinlarga chiqmoqda.

Xulosa.

Tennis insoniyat madaniy merosining ajralmas qismi sifatida shakllangan va bugungi kunda eng nufuzli sport turlaridan biri sanaladi. U insonni jismoniy va ruhiy jihatdan chiniqtiruvchi, sog'lom turmush tarzini shakllantiruvchi muhim vositadir. O'zbekistonda tennis sporti mustaqillik yillarida yuksak darajada rivojlandi. Yoshlar o'rtasida ushbu sportga qiziqish ortib borayotgani, yangi kortlar barpo etilayotgani

va xalqaro yutuqlar bu sohaning kelajakda yanada keng rivojlanishidan dalolat beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Rashidov M. Sport tarixi va rivojlanish bosqichlari. – Toshkent: O'zDJTI nashriyoti, 2017.
3. Alisherov B. O'zbekiston sporti tarixidan lavhalar. – Toshkent: "Fan", 2019.
4. Sunatov, J. R., Zikrillayeva, F., Husenova, M., & Sanayeva, M. (2025). INGLIZ TILINI O 'QITISHDAGI MUAMMOLAR. University Research Base, 560-568.
5. Сунатов, Д., Тошмуродова, С., Анварова, Э., & Зикриллаева, Ф. (2025). Madaniyatlararo muloqotning ahamiyati. Объединяя студентов: международные исследования и сотрудничество между дисциплинами, 1(1), 141-143.
6. Сунатов, Ж., Холмуратова, Р., Зикриллаева, Ф., & АлишEROVA, Г. (2025). Kompyuter lingvistikasida kompyuter leksikografiyasining ahamiyati. Объединяя студентов: международные исследования и сотрудничество между дисциплинами, 1(1), 269-271.